FACULTAT D'EDUCACIÓ,
TRADUCCIÓ I
CIÈNCIES HUMANES

ANNEXOS

Treball Final del Grau en Mestre/a d'Educació Infantil

Ariadna Podall Ubiñana
4t Grau en Mestre/a d'Educació Infantil
Anna Pujol Costa i Conchi San Martín Martínez
Facultat d'Educació, Traducció i Ciències Humanes
Universitat de Vic – Universitat Central de Catalunya
14 de maig de 2018

ÍNDEX

1. Taules de les habilitats de pensament 3
1.1. Taula 1. Habilitats de recerca 3
1.2. Taula 2. Habilitats de conceptualització 4
1.3. Taula 3. Habilitats de raonament 5
1.4. Taula 4. Habilitats de traducció 6
2. Resultats de les sessions 7
2.1. Sessió 1 7
2.1.1. Diàleg sessió 1 7
2.1.2. Fotografies sessió 1 9
2.2. Sessió 2 12
2.2.1. Diàleg sessió 2 12
2.3. Sessió 3 16
2.3.1. Diàleg sessió 3 16
3. Entrevistes 22
3.1. Entrevistes a formadors del GrupIREF 22
3.1.1. Entrevista a Glòria Arbonès 22
3.1.2. Entrevista a Carla Carreras 25
3.2. Entrevistes a escoles on posen en pràctica el projecte 28
3.2.1. Entrevista a l'Escola Cooperativa El Puig d'Esparraguera 28
3.2.2. Entrevista a l'Escola Sadako 30
3.2.3. Entrevista Escola Mercè Rodoreda 32

1. Taules de les habilitats de pensament

Aquestes taules s'han elaborat amb el material extret del curs *Jocs, contes i art.* Filosofia 3/18 *a l'Educació Infantil* realitzat a Barcelona i del llibre *Tot pensant: recursos per a l'educació infantil* (Puig i Sátiro, 2000).

1.1. Taula 1. Habilitats de recerca

Habilitats de recerca	
Endevinar	- Quantes coses pot ser? - Quines coses no pot ser? - Quina clau ens pot ajudar a trobar una resposta?
Esbrinar	- Com podem saber que...? - Com podem trobar la manera de saber...?
Formular hipòtesis	- Com és que ha passat això? - Quina explicació puc trobar per...?
Observar	- Què veus, toques, olores...? - Qui és? Com és? Què fa? Què és? Explica amb fetall i cert ordre què veus
Buscar alternatives	- De quina altra manera ho podem veure o entendre? - Podria ser que...? - De quantes maneres es pot pensar o fer?
Anticipar conseqüències	- Què creus que pot passar...? - Què passaria en el cas que...? - Si faig això, què pot passar?
Seleccionar possibilitats	- Quina manera et sembla més apropiada? - És millor això o allò?
Imaginar	- Se t'acut alguna manera de...? - Com continuaries...?

1.2. Taula 2. Habilitats de conceptualització

Habilitats de conceptualització	
Formular conceptes precisos	- Pots dir-ho de manera més clara? - Podries dir això mateix amb altres paraules?
Posar exemples i contraexemples	- Pots posar un exemple del que dius? - Coneixes algun cas diferent? - Saps d'algun cas que no sigui així?
Establir semblances i diferències	- En què s'assemblen? - Què tenen en comú? - Quines diferències hi ha? - Què els fa diferents?
Comparar i contrastar	- Què o qui és més o menys...? - De tot això, quin és més...? I menys...?
Definir	- Quan dius..., què vols dir? - Pots dir què significa el mot que acabes de fer servir?
Agrupar i classificar	- Podríem fer grups amb aquests elements que semblen dispersos? - De quantes maneres podem agrupar aquests objectes?
Seriar	- Pots ordenar...? - Què va abans i què va després? - Quin dels objectes (imatges, etc.) seria el primer? I el darrer?

1.3. Taula 3. Habilitats de raonament

Habilitats de raonament	
Buscar i donar raons	- Per què penses que...? - Com és que dius...? - En què et bases per dir que...?
Fer inferències	- Què se'n segueix d'aquest gest, d'aquest silenci, d'aquest aldarull...? - De tot això que hem dit, què podem concloure?
Raonar condicionalment	- Si..., aleshores...? - Què creus que passarà si passa...?
Raonar analògicament	- El/la ... és com...? - Què em fa pensar que s'assembla a...?
Establir relacions causa i efecte	- Què passa quan...? - Quina és la causa de...? - Quina conseqüència pot derivar-se de...?
Establir relacions entre fins i mitjans	- Com ho podem fer per aconseguir...? - De quantes maneres es pot arribar a...?
Establir relacions entre les parts i el tot	- Cada part encaixa en el conjunt? - Si cada part és..., vol dir que el tot també és...? - Si el tot és..., vol dir que cada part també és...?
Usar i buscar criteris	- Com podem saber si una cosa és útil, si funciona, si ens ajuda, etc.? - Com podem agrupar tot aquest conjunt de coses?

1.4. Taula 4. Habilitats de traducció

Habilitats de traducció	
Explicar: narrar i descriure	- Pots explicar-ho poc a poc? - Què va passar? - Pots explicar com passa?
Interpretar	- Explica com ho veus. - Hi ha altres opinions? - Vols dir que...?
Improvisar	- A qui se li acut...? - Podries representar...? - Podem inventar...? - Com podríem repartir, ordenar, etc. aquestes coses?
Traduir del llenguatge oral a la mímica (i a la inversa)	- Pots representar amb mímica això que dius? - Pots expressar com se sent?
Traduir del llenguatge oral a la plàstica (i a la inversa)	- Com dibuixaries...? - De quin color seria això que diem?
Traduir a diferents llenguatges	- Com ho podríem dir ballant? - Com ho podrím dir cantant?
Resumir	- Com ho diríem amb poques paraules? - Explica-ho amb tres mots.

2. Resultats de les sessions

2.1. Sessió 1

2.1.1. Diàleg sessió 1

Abans de començar la sessió, s'han establert unes normes de funcionament per a les sessions de filosofia. Així, els infants i la mestra han acordat que les normes que s'haurien de tenir en comte són: demanar el torn de paraula; respectar el torn de paraula dels companys; escoltar els companys i la mestra quan estan parlant. Tot plegat s'haurà d'aplicar a cada proposta de filosofia.

Inici de la sessió

Mestra: ara us repartiré un full. Què hi veieu en aquest full?

Nen/a: dues ralles.

Mestra: i com són aquestes línies?

Nen/a: Llargues i rectes.

Mestra: doncs amb aquest full hem d'imaginar què podrien ser aquestes dues línies i ho heu de dibuixar.

Nen/a: dibuixem què podrien ser?

Mestra: sí, exacte! Heu de dibuixar el que us imagineu que podrien ser aquestes dues línies.

Nen/a: Mira el meu què representa! És una escala!

Nen/a: jo ja estic!

Nen/a: jo també!

Després de fer el dibuix individual

Mestra: ara que tots i totes hem acabat, cadascú de vosaltres podria explicar què us han fet pensar aquestes dues línies. Començarem per l'O. I acabarem per la C. d'acord?

Nen/a: a mi m'han fet pensar en quatre persones que seuen per esperar l'autobús.

Mestra: i les línies què representen?

Nen/a: això és un autobús i les persones van a dins l'autobús. És on esperem l'autobús.

Nen/a: jo he fet que això són muntanyes i aquesta l'he fet al revés i aquesta línia és el cel i aquesta altra és el terra.

Nen/a: jo he fet un bolso i l'he pintat.

Nen/a: jo he fet un sol, una lluna, un cel, una flor, una altra flor i una casa i una altra casa.

Mestra: aquest dibuix s'assembla a algun dels altres dibuixos que heu fet?

Nen/a: sí! Al de l'E. perquè ha fet un cel i un terra.

Nen/a: jo he fet una escala.

Mestra: I com és que has pensat en una escala?

Nen/a: Perquè les escales primer tenen dues files així i després unes quantes línies més així.

Nen/a: jo he pensat en la mama i he fet un bolso com el de la meva mama.

Nen/a: A mi m'ha vingut la meva família i que estàvem a dins l'autobús.

Mestra: heu vist què ha passat amb el dibuix del principi?

Nen/a: Que s'ha transformat.

Nen/a: Sí, primer teníem dues ralles i llavors s'han transformat en una manera i una altra.

Per acabar, la mestra els proposa fer una activitat semblant on els nens i nenes s'hauran de posar d'acord per completar un dibuix iniciat a la pissarra (la mestra ha dibuixat una forma de mitja lluna).

2.1.2. Fotografies sessió 1

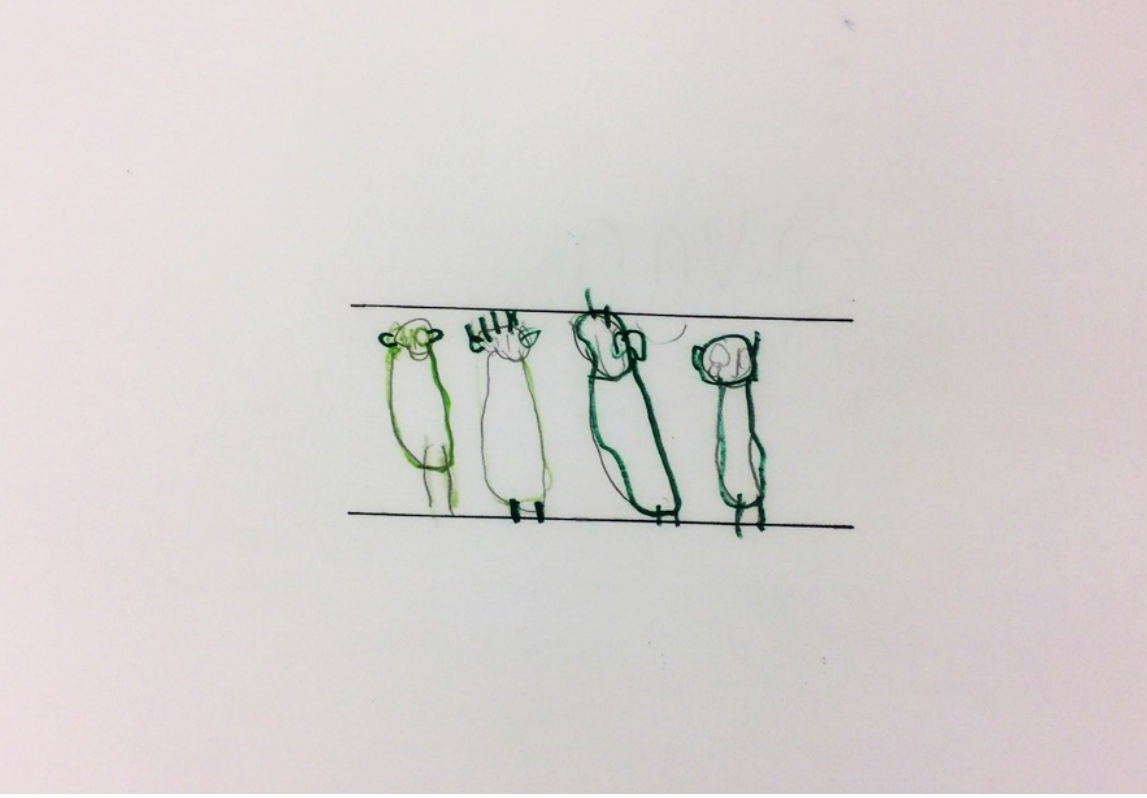

Figura 1: Família dins l'autobús.

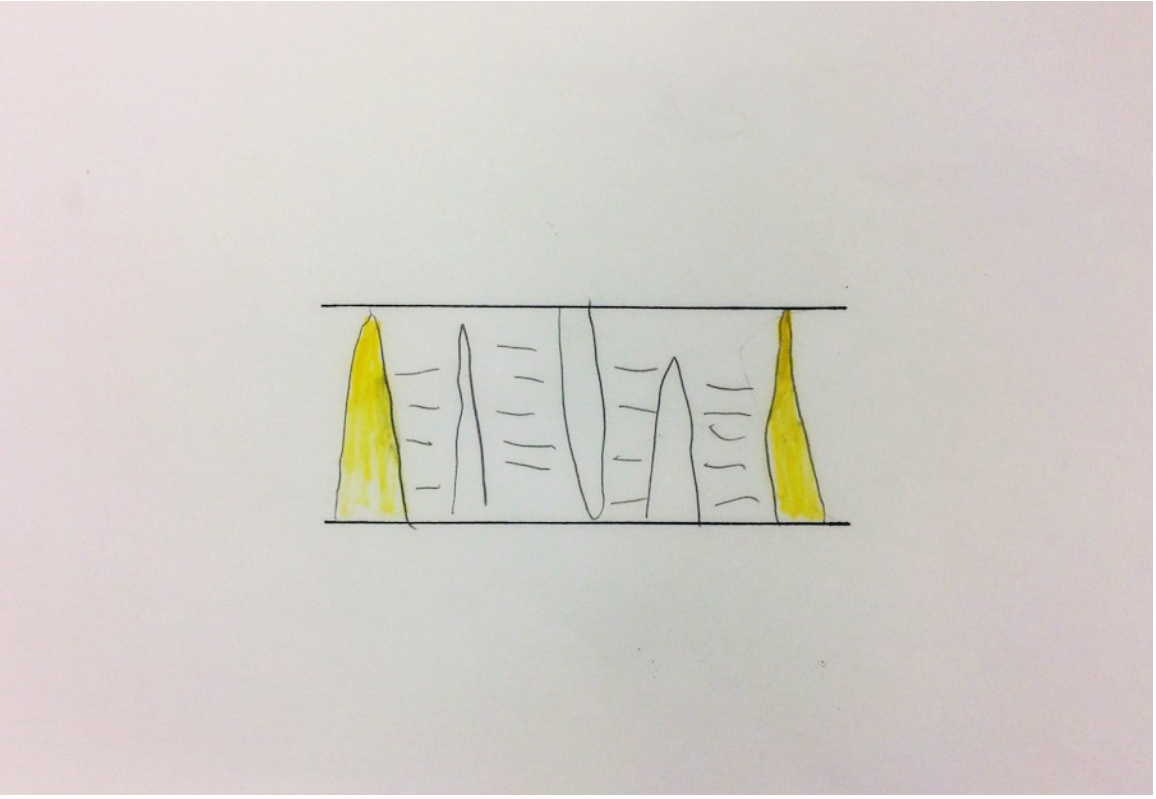

Figura 2: Muntanyes.

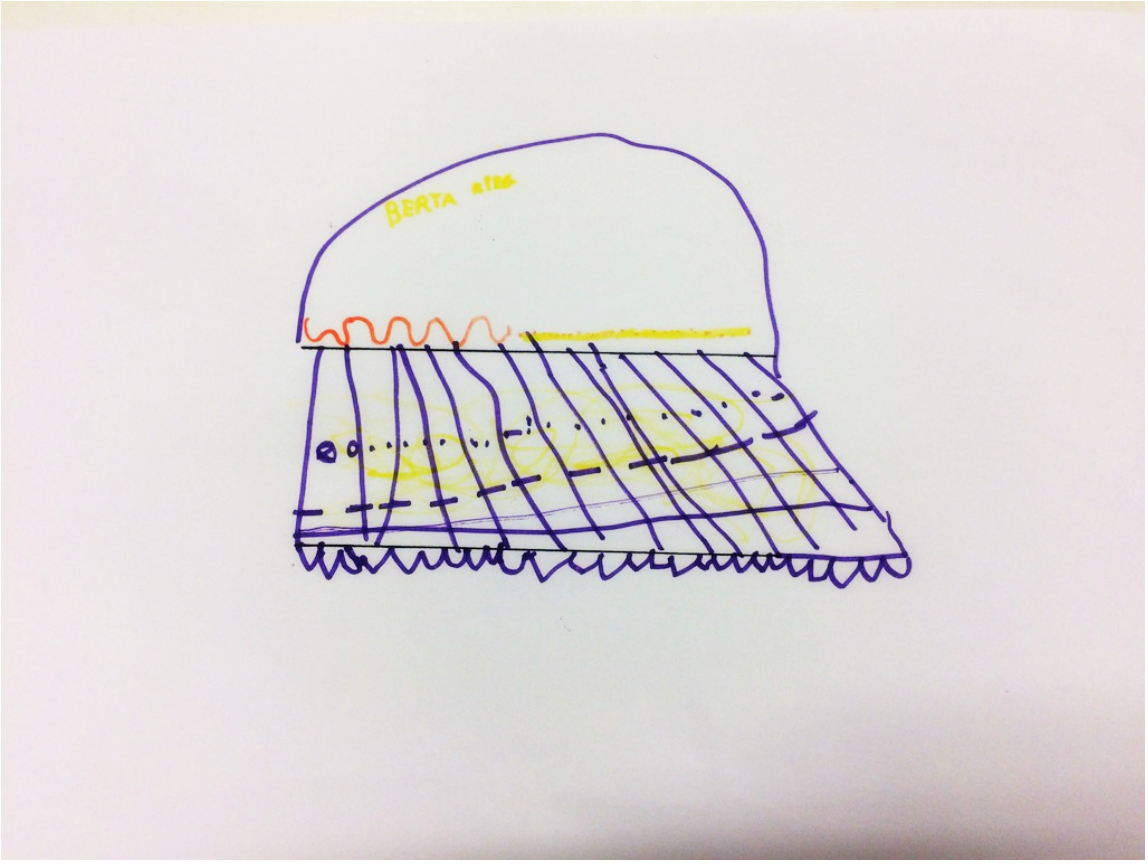

Figura 3: Bolso de colors.

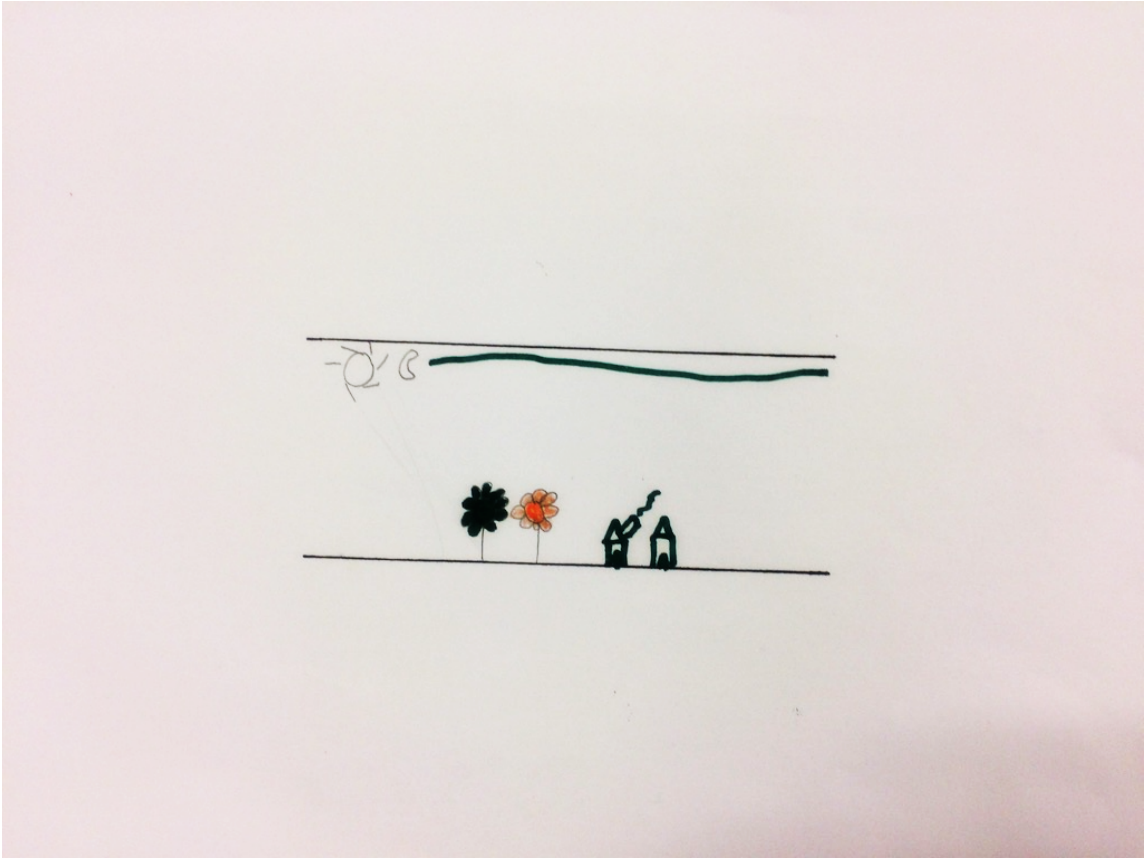

Figura 4: Paisatge amb flors i cases.

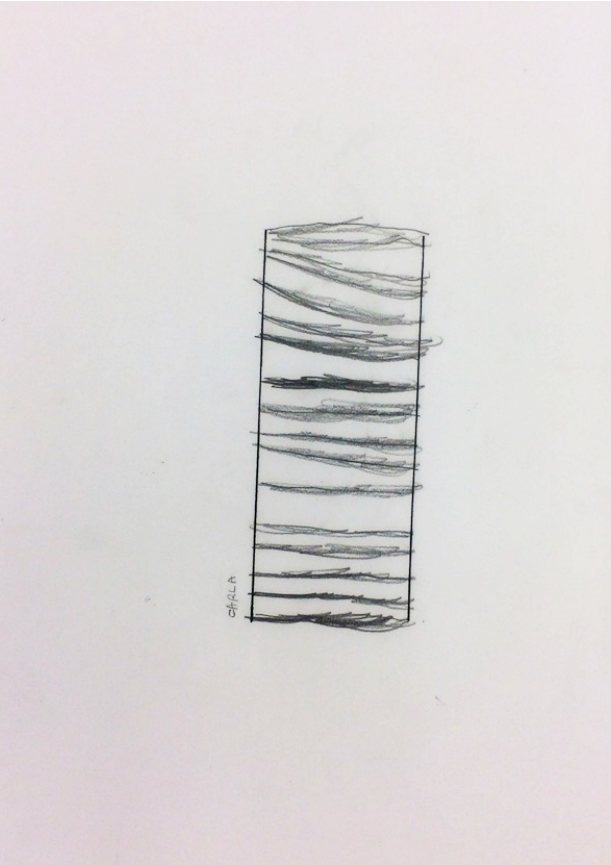

Figura 5: Escala.

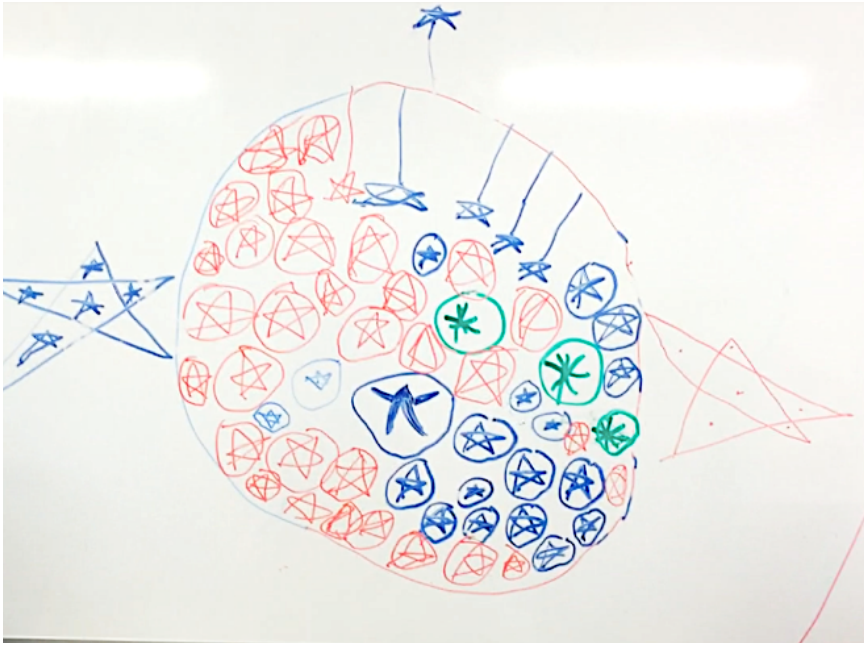

Figura 6: Resultat final de l'activitat en grup.

2.2. Sessió 2

2.2.1. Diàleg sessió 2

Abans de començar la mestra recorda les normes amb els infants: si volen intervenir han de demanar el torn de paraula i respectar als seus companys quan estan parlant.

Mestra: Avui farem un joc molt divertit però hem de parar molta atenció, ja que necessitem la nostra memòria per a poder-lo fer. La primera cosa que hem de fer per començar és treure'ns les sabates.

Nen/a: les meves costen molt de posar.

Nen/a: les meves són facilíssimes de treure.

Nen/a: les meves són de cremallera.

Nen/a: Saps què? Les meves poden anar per l'aigua perquè no es mullen.

Mestra: D'acord, ara posarem una de les sabates al centre de la rotllana i l'altra la deixarem apartada, a darrere de tot perquè no ens faci nosa.

Nen/a: I per què serà això?

Nen/a: Què hem de fer?

Mestra: Ara ho veurem. Tothom ha posat una sabata aquí al centre?

Nen/a: Jo si!

Nen/a: Jo també!

Mestra: D'acord. Doncs ara ho taparé tot amb aquest mocador perquè no es vegi i haurem d'endevinar de qui és cada sabata. Així, començarà un de nosaltres i haurà de treure una sabata de sota del mocador i endevinar a qui li pertany.

Nen/a: És un mocador gegant!

Mestra: Primer de tot cantarem una cançó per decidir qui començarà. Quines cançons coneixeu per decidir el torn?

Nen/a: *Una plata d'enciam ben amanida ben amanida...*

Nen/a: No, aquesta no! Fem aquella de *Macarró macarró xifà...*

Nen/a: Jo no la sé!

Nen/a: Jo si mira és així (li canta la cançó).

Mestra: D'acord comencem cantant la cançó de *Macarró macarró xifà* per decidir qui començarà i després cantem l'altra.

(Cantem la cançó entre tots)

Mestra: C. et toca a tu. Ara has d'agafar una sabata de sota el mocador i endevinar de qui és.

Nen/a: Ostres, és molt difícil!

Mestra: Una cosa que és molt important: els altres no podem ajudar-la. Només l'ajudarem si ella ho demana d'acord? Però primer hem de deixar que pensi de qui deu ser i que provi d'endevinar-ho.

Nen/a: Oh però si toca la teva sabata és molt fàcil d'endevinar perquè és la més gran!

Nen/a: Però i si em toca la meva?

Mestra: No passa res, si et toca la teva ho dius i ja està.

Nen/a: Et reconeixes l'olor del peu?

Nen/a: Clar que me la reconec si sempre l'oloro!

Nen/a: Doncs això serà una pista per endevinar-ho! (es posen a riure).

Nen/a: Quin fàstic! El meu peu fa molta pudor eh!

Nen/a: Doncs així si sents molta pudor vol dir que és del peu d'en Pau.

Mestra: D'acord la C. ja té una sabata. C. de qui et sembla que és aquesta sabata?

Nen/a: És meva!

Mestra: És teva? Caram quina sort has tingut! D'acord doncs te la pots quedar.

Nen/a: Me la puc posar?

Mestra: Sí, i tant. Ara cantarem una altra cançó per decidir a qui li tocarà.

Nen/a: Podem fer *Una plata d'enciam* perquè tots la sabem!

Mestra: D'acord doncs cantem aquesta i després en podrem fer una altra.

(Cantem la cançó entre tots)

Nen/a: N. et toca!

(Agafa una sabata)

Nen/a: És la teva (dirigint-se a la mestra)!

Nen/a: Aquesta era molt fàcil!

Mestra: Doncs sí, aquesta és la meva! Ara me la pots tornar i així me la puc posar. Gràcies.

Nen/a: Jo si hagués agafat la teva ho hagués endevinat de seguida també perquè és la més grossa.

Mestra: Sí, era una bona pista! Ara quina cançó podem cantar?

Nen/a: La de *Setze són setze!*

Nen/a: Sí aquesta!

Nen/a: Després la de *Pito pito colorito!*

Mestra: D'acord doncs primer fem la de *Setze són setze* i la cantem entre tots i totes.

(Cantem la cançó entre tots i li toca a la M.)

Mestra: M. de qui creus que és?

Nen/a: És de l'E.!

Nen/a: E., és la teva?

Nen/a: Sí!

Nen/a: Ara cantem la de *Pito pito colorito!*

Nen/a: Jo vull que em toqui a mi!

Després de cantar la cançó veurem a qui li tocarà d'acord?

(Cantem la cançó entre tots i li toca a l'A.)

Nen/a: Em sembla que és de l'O.

Nen/a: Sí! És la meva.

(Cantem la cançó de *Quatre pedres al carrer* entre tots i li toca a en P.)

Nen/a: No sé de qui és.

Nen/a: P., però mira a qui li falta sabata!

Mestra: Deixeu-li temps perquè s'ho pensi.

Nen/a: és de l'A.!

Nen/a: sí, és meva!

Fan diverses rondes fins que tots els infants tornen a tenir les seves sabates. Al final quan tenen dificultats per saber de qui és cada sabata, miren els peus dels infants que no porten sabates i així poden deduir de qui és.

Mestra: D'acord ara que tothom ha recuperat la seva sabata, podeu anar a buscar l'altra sabata i posar-vos-la.

Nen/a: I ara què farem?

(La mestra posa tres imatges a la pissarra: una d'una cara somrient, una altra d'una cara poc alegre i finalment una d'una cara trista.)

Mestra: Ara el que farem serà valorar com ha anat la sessió. Per això us he posat aquestes tres cares a la pissarra. Heu de decidir com us heu sentit. Si la sessió us ha agradat molt i us ha fet sentir molt bé, podeu triar la cara feliç; si us ha agradat una mica i us heu sentit bé, podeu triar la cara poc alegre; si no us ha agradat i no us ha fet sentir bé, podeu triar la cara trista. Aleshores, quan hagueu triat una cara haureu d'explicar perquè l'heu triat. D'acord?

Nen/a: A mi m'ha agradat molt!

Mestra: Arnau d'acord, a tu t'ha agradat molt. Ens vols explicar com t'has sentit i per què i quina cara vols triar?

Nen/a: Jo m'ho he passat molt bé perquè era molt divertit. Trio la cara contenta.

Nen/a: Jo contenta perquè he agafat la meva sabata i m'ha fet gràcia.

Nen/a: Aquest joc sembla el joc de *La sabata de la Mimi.*

Nen/a: Jo content perquè ha sigut molt *guai* endevinar de qui eren les sabates.

Nen/a: Jo contenta perquè m'han agafat la meva sabata molt d'hora.

Per acabar la mestra afegeix que ella s'ha sentit molt còmode realitzant l'activitat i que s'ho ha passat molt bé també. Així, els recorda que no només és important que siguin els nens i nenes que es diverteixin, sinó que la mestra també s'ha de sentir còmode i a gust per a realitzar l'activitat amb èxit.

2.3. Sessió 3

2.3.1. Diàleg sessió 3

Abans de començar la mestra recorda les normes: si volen intervenir han de demanar el torn de paraula i respectar als seus companys quan estan parlant.

Mestra: Avui us porto un joc; bé, n'he portat dos i si ens dóna temps els farem tots dos.

Nen/a: Què farem?

Mestra: Avui el joc que us he portat està dins aquesta capsa.

Nen/a: Tan petita?

Mestra: A dins la capsa hi ha una cosa.

Nen/a: I hem d'endevinar què és?

Mestra: Sí, exacte! Es tracta d'endevinar què hi ha dins la capsa. A dins hi ha una cosa, però no podeu mirar quina és. El que podeu és tocar la capsa, agafar-la, mirar-la, moure-la, etc. Per poder endevinar què hi ha a dins, però no la podeu obrir. Així, em podeu anar fent preguntes de què podria ser, però de les preguntes que em feu, jo només us podré respondre sí o no. És a dir, hem de pensar molt bé les preguntes i si volem fer-ne una aixequem el dit. D'acord?

Nen/a: Hi ha aquells daus que són per jugar a un joc?

Mestra: No, no són uns daus.

Nen/a: Però n'hi ha molts perquè sona molt.

Mestra: Jo només puc respondre sí o no, per tant, penseu bé les preguntes que em feu.

Nen/a: És una joguina?

Mestra: No.

Nen/a: És una petita pilota de futbol?

Nen/a: És una pilota que vota?

Mestra: No. Mireu, jo us passo la capsa i sense que la obriu, podeu moure-la per provar si endevineu què hi ha a dins.

Nen/a: És una bola?

Mestra: No. Hem d'escoltar el que diuen els nostres companys perquè potser les preguntes que fem ja les han fet abans d'acord?

Nen/a: Sona molt fort.

Nen/a: És una nina?

Mestra: No.

(Un infant agafa la capsa, la sacseja, la capsa s'obra i cau l'objecte que hi havia dins al terra).

Nen/a: ho acabo de veure!

Nen/a: Jo també!

Mestra: Tothom ho ha vist?

Nen/a: Jo no!

Mestra: D'acord, a veure doncs tornem-ho a intentar. Els que ho heu vist sabeu què era?

Nen/a: És un tub? Una mena de tub aixafat.

Mestra: No és un tub.

Nen/a: És una cosa de cotxes!

Mestra: No. Els que ho heu vist penseu bé què pot ser. Penseu característiques de l'objecte.

Nen/a: És de ferro.

Nen/a: És com un tub petit.

Nen/a: És de metall i fa soroll.

Mestra: D'acord, és una cosa de ferro i en forma de tub que fa soroll. Ningú sap què pot ser?

Nen/a: Jo no ho sé.

Mestra: Val, doncs us donaré una pista. El que hi ha dins la capsa és un objecte que trobem a la nostra classe. Un objecte que nosaltres utilitzem i que està aquí a la classe.

Nen/a: Ho podem buscar?

Mestra: Penseu quins objectes hi ha a la classe i que podrien ser com el que hi ha dins la capsa.

Nen/a: Ja ho se! És una cosa d'aquestes que serveixen per fer punta als llapis.

Mestra: Sí! I com es diu aquest objecte?

Nen/a: És una maquineta!

Mestra: Sí! És una maquineta. Però és una mica diferent de les que acostumem a veure, perquè aquesta és tota de ferro i pesa una mica.

(Els infants es posen contents perquè finalment han pogut descobrir quin objecte hi ha dins la capsa).

Mestra: Ara farem una joc molt semblant però amb una diferència molt important. Es tracta d'endevinar quins objectes hi ha dins aquesta bossa. Per tant, en comptes d'una capsa estaran dins una bossa. Quina diferència té la bossa de la capsa?

Nen/a: Que la capsa és de ferro i la bossa de roba.

Nen/a: Són de colors diferents

Nen/a: La bossa no sona i la capsa sí.

Nen/a: La bossa té una corda aquí per tancar-la.

Mestra: D'acord, i si jo us deixo la bossa quina diferència més podem veure?

Nen/a: Que la capsa pesa més i la bossa menys.

Nen/a: La bossa no s'obrirà perquè té una corda.

Nen/a: I si toquem la bossa sabrem què hi ha a dins, en canvi, a la capsa no sabrem què pot ser perquè si ho toquem no sabem com són els objectes.

Mestra: Val doncs ara ens hem de concentrar perquè a dins la bossa hi ha uns objectes, n'hi ha més d'un i ara us la passaré a cadascun perquè la pugueu tocar. No s'hi val obrir la bossa per mirar què hi ha a dins, només la podeu tocar. Penseu el que és però no ho dieu. Primer deixeu que tots i totes puguin tocar la bossa amb els objectes i després farem una ronda per dir què crieu que hi ha dins la bossa. És important que encara que sapigueu què hi ha no ho digueu d'acord? S'ha entès?

Nen/a: Sí!

Mestra: Cadascú té una estona per tocar-ho. Comencem per l'I.

Nen/a: Ja sé què hi ha!

Mestra: D'acord ara recorda-ho i no ho diguis encara. Primer deixem que tots ho toquin.

Nen/a: Jo ja sé què són les tres coses, perquè n'hi ha tres.

Nen/a: Jo només sé què són dues coses que són molt fàcils.

Nen/a: Jo per una ja ho sé!

Nen/a: Puc dir les tres coses?

Mestra: Un moment. Qui sap quants objectes hi ha?

Nen/a: Hi ha quatre objectes!

Mestra: potser hi ha quatre objectes. Tothom creu que hi ha quatre objectes?

Nen/a: No! Jo crec que n'hi ha tres.

Nen/a: Jo crec que n'hi ha dos.

Nen/a: Jo crec que n'hi ha quatre o tres.

Mestra: Val doncs us haig de dir que només dues persones de vosaltres ha dit quants objectes hi ha a dins la bossa.

Nen/a: N'hi ha dos!

Nen/a: Jo he dit tres.

Mestra: Ara ho veurem. Primer de tot, qui sap amb seguretat un dels objectes que hi ha dins la bossa?

Nen/a: Jo! Hi ha una castanya!

Nen/a: Una pinça.

Nen/a: Un llapis.

Nen/a: Una pedra.

Nen/a: Jo també crec que hi ha una castanya.

Mestra: D'acord. De tots els objectes que heu dit, només n'hi ha un que no hi és. Aquest objecte és la pedra, per tant, dins la bossa no hi ha cap pedra.

Nen/a: No hi ha cap pedra?

Nen/a: A mi m'ha semblat que no. A mi m'ha semblat que era una castanya perquè era rodoneta i tenia formes.

Mestra: Tothom ha notat que hi ha una castanya?

Nen/a: Jo sí!

Nen/a: Jo també!

Nen/a: Segur que era la castanya i he notat una pedra

Nen/a: Perquè era molt dura!

Nen/a: Jo igual!

Mestra: Val, mireu (i treu la castanya de la bossa). Un dels objectes era una castanya.

Nen/a: Visca!

Nen/a: Ho he endevinat!

Mestra: Què més heu notat que hi ha dins la bossa?

Nen/a: Un llapis!

Mestra: Tothom ha notat un llapis?

Nen/a: Jo no. Jo uns pals o algo així.

Nen/a: Jo he notat una pinça d'estendre.

Nen/a: Jo uns pals *xinos.*

(Tornen a passar la bossa per tocar-la una altra vegada).

Nen/a: A veure, aquí hi ha una cosa que és petita.

Nen/a: Ja ho sé! Ja sé què hi ha! Hi ha dues coses!

Nen/a: No, n'hi ha tres!

Mestra: D'acord tornem a fer el mateix. Que aixequi la mà qui sap quants objectes hi ha dins la bossa.

(Tots alcen la mà)

Nen/a: N'hi ha tres!

Nen/a: Sí! N'hi ha tres.

Mestra: D'acord us confirmo que hi ha tres objectes. I quins objectes són?

Nen/a: Una pinça d'estendre.

Mestra: Tothom ha notat una pinça d'estendre?

Nen/a: Sí!

Nen/a: Jo també.

(Tots i totes ho afirmen. Així, la mestra treu una pinça d'estendre de la bossa).

Nen/a: Jo he notat un llapis.

Nen/a: Jo també un llapis.

Nen/a: I jo.

Mestra: Mireu què trec ara (La mestra treu un llapis de la bossa).

Nen/a: Oh, veus com era un llapis!

Nen/a: Jo he notat dos llapis.

Nen/a: No, hi ha un pal xinès també perquè un és massa gruixut i l'altre és més prim.

Mestra: Per què us fa pensar que és un pal xinès?

Nen/a: Perquè és molt prim.

Mestra: Doncs us haig de dir que no és un pal xinès.

Nen/a: Ah, doncs és un llapis.

Mestra: Tampoc és un llapis.

Nen/a: És un bolígraf.

Nen/a: És un pal de menjar?

Nen/a: Segur que no és un llapis?

Mestra: No és ni un bolígraf, ni un pal xinès ni un llapis.

(Es tornen a passar la bossa per tocar-la)

Nen/a: No sé com es diu. Ho puc dibuixar?

Mestra: Sí, i tant.

(La nena s'aixeca i fa un dibuix a la pissarra de la forma que pensa que té l'objecte).

Mestra: El dibuix que has fet ens serveix per saber la forma que té l'objecte. Us donaré una pista d'acord? És un objecte que feu servir quan aneu amb la Marta (és la mestra que els fa propostes d'art).
Nen/a: Ah val, un pinzell.
Nen/a: Ja ho sé! És un pinzell!
(Tots ells/es hi estan d'acord).
Mestra: D'acord. Aquests objectes, s'assemblen entre sí?
Nen/a: Sí, el pinzell amb el llapis.
Mestra: La bossa us ha ajudat a saber l'objecte que era o us ha resultat més difícil?
Nen/a: Per mi ha sigut més difícil perquè hi havia moltes coses.
Mestra: Quin ha sigut l'objecte més fàcil de descobrir?
Nen/a: La castanya!
Nen/a: Per mi la pinça.
Nen/a: No, per mi la castanya també.
Mestra: Ara, per acabar la sessió, farem una valoració de la sessió. Per això us poso tres cares a la pissarra (posa una cara alegre, una de seriosa i una de trista). Heu de decidir com us heu sentit. Si la sessió us ha agradat molt i us ha fet sentir molt bé, podeu triar la cara feliç; si us ha agradat una mica i us heu sentit bé, podeu triar la cara poc alegre; si no us ha agradat i no us ha fet sentir bé, podeu triar la cara trista. Aleshores, quan hagueu triat una cara haureu d'explicar perquè l'heu triat. D'acord?
Nen/a: A mi m'ha agradat molt però ha sigut una mica difícil.
Nen/a: A mi m'ha agradat perquè era un joc molt divertit.
Nen/a: A mi no m'ha agradat perquè no he endevinat cap objecte.
Nen/a: A mi m'ha agradat una mica perquè era difícil.
Mestra: D'acord doncs jo ara també us vull dir com m'he sentit jo durant la sessió. A mi m'ha agradat molt la sessió perquè vosaltres us heu divertit i us heu sentit bé però no m'he sentit molt contenta. Per això trio la cara seriosa, perquè avui no estic gaire contenta, perquè alguns de vosaltres estàveu molt dispersos. I crec que és important que ho sapigueu perquè jo també participo en aquest joc, i si jo no em sento a gust serà difícil que tot vagi bé.
La sessió acaba i els infants surten de l'aula molt alegres.

3. Entrevistes

3.1. Entrevistes a formadors del GruplREF

3.1.1. Entrevista a Glòria Arbonès

1. Com definiríeu el projecte de Filosofia 3/18 a qualsevol ciutadà que no el conegués?

És un projecte pedagògic però alhora filosòfic que el que pretén és desenvolupar en els nens i les nenes determinades habilitats de pensament, per treballar el pensament críic, creatiu i curós i fer d'aquests nens, nenes i joves, persones reflexives, curoses i creatives en la seva vida. És un projecte que té com a objectiu que nens, nenes i joves aprenguin a pensar millor, d'una manera autònoma i crítica.

2. Per què creieu que és important aplicar el projecte a les escoles?

Tal com afirma Lipman, hem d'ajudar als infants a pensar des de ben petits i la disciplina que permet que les persones reflexionin i pensin és la filosofia. Filosofant els nens/es i qualsevol persona experimenta un alliberament cognitiu i afectiu. Per això s'ha de donar llibertat als infants per expressar les seves opinions, fent-los preguntes que els permetin reflexionar i donant-los temps. Per tant, per tot això és important el projecte i aplicar-ho a les escoles, per aconseguir, com he dit abans, fer d'aquests infants i joves persones reflexives, curoses i creatives.

3. Com hauria de ser un mestre/a per poder aplicar la Filosofia 3/18 **a l'escola?**

Les característiques que ha de tenir un mestre/a per aplicar bé el projecte, primer de tot és que ha de voler fer-ho, ha de creure que aquest projecte és bo i fa bé. És molt difícil que un mestre/a que està obligat a fer-ho, que n'hi ha molts, ho pugui gaudir i fer de la millor manera. El segon és que ha de tenir una capacitat d'escola, ha de saber escoltar els nens i les nenes. Ha d'escoltar-los genuïnament per poder fer a aquests nens i nenes unes bones preguntes i ajudar-los a pensar. La mestra no s'ha d'escoltar a sí mateixa ni ha de pensar que té raó, sinó que el que ha de fer és escoltar els nens i les nenes. A part d'això hi ha moltes més coses, però aquestes dues són dues condicions fonamentals.

4. **Considereu que el projecte de Filosofia 3/18 es podria aplicar a totes les escoles del país? Per què?**

Crec que no i que no és desitjables per la mateixa raó que he dit abans dels mestres. És a dir, el projecte s'ha d'aplicar si l'escola vol i si l'escola té un projecte educatiu coherent amb el que implica el projecte de Filosofia 3/18. Per tant, no és recomanable, en absolut, que s'apliqui a totes les escoles del país des del meu punt de vista.

5. **Quins avantatges creieu que suposa, a nivell d'escola, aplicar el projecte de Filosofia 3/18? I quins inconvenients?**

Hi ha moltes avantatges, tant a nivell d'escola com per part dels nens i nenes. D'una banda, el projecte incideix en la millora del pensament dels infants i joves en totes les àrees. També els fa més crítics, creatius i curosos. D'altra banda, l'aplicació del projecte afavoreix la reflexió i el raonament dels infants i joves i també dels mestres. D'aquesta manera, es pot arribar al diàleg filosòfic. Com a dificultats, bàsicament i sobretot a l'escola pública, el problema que té l'aplicació és el canvi de mestres permanents que hi ha, és a dir, el fet que hi ha molta mobilitat de mestres que van i venen i això dificulta molt, ja que aleshores quan tens les mestres formades, les canvien i això és un problema. L'altre problema i això a totes les escoles, és que hi hagi mestres que ho facin per obligació i que no tinguin ganes de fer-ho. Un altre problema és la ràtio que hi ha a les escoles habitualment, ja que és desitjable fer Filosofia amb grups de 15 nens i nenes, més o menys i això sovint és molt difícil. A vegades, però, es poden desdoblar els grups, però aleshores fan la sessió cada quinze dies en comptes de setmanalment i això fa que baixi molt la intensitat i la freqüència de sessions i per tant, els resultats també són diferents.

6. **Què és el més difícil al moment d'aplicar el projecte a l'escola? I el més fàcil?**

El més difícil al moment d'aplicar el projecte és la formació del professorat en general. Mai és suficient; nosaltres fem uns cursos estàndards que responen a que la gent tingui una iniciació o introducció en el projecte però el que és important és el seguiment, el fet que quan ja estiguin a les aules, que tinguin possibilitat de tenir assessorament de part nostra. També és molt difícil com se li fa el traspàs a la gent nova que arriba a l'escola. El més fàcil és que els nens i nenes són meravellosos i que gaudeixen molt i que si se'ls dóna les condicions per fer unes bones sessions de

filosofia, ho gaudeixen, aporten molt i aprenen molt. Per tant, jo diria que el més fàcil són els nens.

7. **Què és el més important a tenir en compte a l'hora d'aplicar el projecte de Filosofia 3/18 a l'escola?**

Que l'escola vulgui fer-ho, que hi hagi un desig per part dels mestres i de l'escola a fer el projecte. També hi ha d'haver una coherència entre el projecte de centre i el projecte de Filosofia 3/18.

8. **Creieu que el projecte de Filosofia 3/18 ha tingut impacte a la nostra societat? De quina manera?**

Jo considero que aquesta pregunta és molt ambiciosa, ja que per saber si el projecte ha tingut un impacte s'hauria de fer un estudi important. Aleshores, és impossible respondre-ho. Tot i això, com es pot veure a l'informe d'avaluació que ens va fer el Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya, aquestes sessions de Filosofia 3/18 van transformar el comportament dels alumnes i van afavorir el desenvolupament de les competències cognitives i actitudinals d'aquests.

9. **Tenint en compte l'evolució del projecte, creieu que s'haurà estès la seva aplicació a les escoles d'aquí uns anys? Per què?**

Jo crec que això és molt difícil. El projecte a Catalunya té més de 30 anys d'aplicació. Hi ha hagut diferents moments o èpoques on ha tingut moltíssima possibilitat de ser aplicat, ja que el Departament d'Ensenyament oferia els cursos gratuïts a les escoles. Això va fer que hi hagués moltíssimes escoles que demanessin aquesta formació, moltes escoles que feien cursos i que l'aplicaven. El que passa és que moltes de les escoles que comencen a aplicar-ho després ho deixen, i això també està demostrat, que no ho poden aguantar amb el temps, en graus diferents. Aleshores, al 2009, quan va venir la crisi de formació i es va tallar la formació gratuïta, evidentment va baixar la demanda. Tot i això, hi ha molta demanda però les escoles s'han de pagar els cursos. Nosaltres som una associació i no podem treballar gratis per dir-ho d'alguna manera, és la nostra feina. Per tant, dir si s'estendrà l'aplicació dependrà, perquè és un projecte difícil d'aplicar, no s'aplica gratis, és a dir, hi ha moltes condicions econòmiques, ideològiques, de formació, etc. Que fan que aquest projecte s'apliqui o no s'apliqui. Per tant, aquesta pregunta no es pot contestar fàcilment; seria desitjable que sí, per això també el GrupIREF intenta formar nous formadors i anar incorporant gent nova i anar produint nous materials.

3.1.2. Entrevista a Carla Carreras

1. **Com definiríeu el projecte de Filosofia 3/18 a qualsevol ciutadà que no el conegués?**

Filosofia 3/18 és un projecte educatiu i filosòfic que vol portar la reflexió filosòfica a les aules de les escoles i els instituts. No es tracta d'ensenyar filosofia sinó de fer filosofia, entenent-la com una activitat imprescindible per al desenvolupament del pensament crític, creatiu i curós. La filosofia és una activitat que posa en dubte, que qüestiona, que analitza i que ens empeny a buscar raons.

2. **Per què creieu que és important aplicar el projecte a les escoles?**

Tal com deia Lipman, "només els nens raonables (crítics, creatius i curosos) de les nostres escoles d'avui podran ser, efectivament, els ciutadans raonables del demà." Així doncs, pensem que fer filosofia a l'escola és una oportunitat per implicar-nos tots (infants i mestres, joves i professors/es) en un diàleg filosòfic no només sobre els aspectes problemàtics de les disciplines del currículum, sinó també sobre totes aquelles qüestions que ens interessen com a persones i com a ciutadans.

L'escola no és, ni ha de ser, una bombolla al marge del que passa a fora de les aules; és part de la vida i, per tant, ha de col·laborar a donar sentit a l'experiència vital de les persones. No comparteixo gens la idea que l'escola s'ha de limitar a "impartir la matèria del currículum"; limitar-se a això només fa que l'escola perdi tot el seu sentit educador i integrador.

3. **Com hauria de ser un mestre/a per poder aplicar la Filosofia 3/18 a l'escola?**

El mestre o la mestra de filosofia ha de ser més un guia que no pas un transmissor de coneixements. Partim de la idea que l'aula és una comunitat de recerca en què estudiants i mestre/a comparteixen l'objectiu de clarificar conceptes, imaginar alternatives, pensar les conseqüències, buscar raons, etc.; en aquest sentit, el mestre ha de facilitar el diàleg filosòfic, sense caure en dogmatismes, fent preguntes, demanant raons, assenyalant contradiccions, etc. De totes maneres, a mesura que la comunitat de recerca va consolidant-se, el paper del mestre va essent cada cop més secundari. Lipman ja deia que l'ideal era que en el diàleg filosòfic, els intercanvis fossin d'estudiant a estudiant, sense haver de passar necessàriament pel professor.

Això no fa, en cap cas, que la figura del docent esdevingui innecessària; és un membre més de la comunitat de recerca.

4. **Considereu que el projecte de Filosofia 3/18 es podria aplicar a totes les escoles del país? Per què?**

Filosofia 3/18 es podria aplicar a totes les escoles del país perquè pensem que la reflexió filosòfica és absolutament necessària en una escola que sigui vertaderament educativa. Tanmateix, no pot ser imposada des de dalt (és a dir, des de les autoritats educatives); penso que seria contraproduent que s'obligués a les escoles a fer filosofia a les aules. Cal que els mestres i professors sentin la necessitat d'implicar-se en un diàleg filosòfic a l'aula. En la mesura que formés part del currículum obligatori, perdria bona part de la frescor.

5. **Quins avantatges creieu que suposa, a nivell d'escola, aplicar el projecte de Filosofia 3/18? I quins inconvenients?**

Com ja he dit, penso que fer filosofia és una condició sine qua non d'una educació vertaderament educativa (valgui la redundància). Els infants i joves que participen en comunitats de recerca a l'escola o a l'institut són més reflexius, més raonables. L'escola (i no només la societat en general) es beneficia d'aquest fet, perquè la vida a l'escola esdevé més participada, més democràtica (en el sentit moral del terme).

Els inconvenients tenen a veure amb l'estructura rígida del currículum i del sistema educatiu, que no preveuen cap opció que no sigui la jerarquització dels coneixements i la seva avaluació quantitativa. A Filosofia 3/18 no hi ha notes quantitatives, per exemple, i haver d'avaluar-la com si fos una assignatura «normal» comporta algunes disfuncions.

6. **Què és el més difícil al moment d'aplicar el projecte a l'escola? I el més fàcil?**

Tal com he dit a la pregunta anterior, el més difícil és trobar l'encaix de la Filosofia 3/18 en un marc rígid dividit en assignatures avaluables. Algunes escoles o mestres fan filosofia a l'hora de tutoria, o d'assemblea, o d'ètica; en d'altres, li reserven una hora apart, perquè l'han inclòs dins del projecte de centre; en algunes altres, no té un espai propi perquè la reflexió filosòfica ja forma part de la manera de fer de l'escola.

No sé què dir sobre què pot ser el més fàcil; si hi ha el convenciment que fer filosofia és important, les dificultats se superen ràpidament.

7. **Què és el més important a tenir en compte a l'hora d'aplicar el projecte de Filosofia 3/18 a l'escola?**

El més important és aquest convenciment de què parlava abans.

8. **Creieu que el projecte de Filosofia 3/18 ha tingut impacte a la nostra societat? De quina manera?**

Penso que sí. La gran majoria dels nens i nenes que han passat per una aula de Filosofia 3/18 reconeixen que els ha ajudat a estructurar el seu pensament, a buscar arguments i raons per a les seves opinions, a ser respectuosos amb els altres, a autocorregir-se, etc. Partint de la base que no totes les escoles fan filosofia, l'abast de l'impacte és relatiu: no ha estat un impacte que es pugui mesurar quantitativament ni en grans estadístiques. Però és un aprenentatge que "fa forat", en el sentit que aquests nens i nenes han après una manera de fer que els capacita per a la vida i per a la vida amb els altres. Són, recuperant les paraules de Lipman, "els ciutadans raonables" que la societat democràtica necessita.

9. **Tenint en compte l'evolució del projecte, creieu que s'haurà estès la seva aplicació a les escoles d'aquí uns anys? Per què?**

No ho sé. No crec que l'objectiu sigui estendre l'aplicació a totes les escoles. El projecte porta 30 anys a Catalunya i ha tingut èpoques de més ressò i d'altres en què no n'ha tingut tant. Això no té tant a veure amb les característiques del propi projecte com amb la conjuntura econòmica, política, social i educativa. Massa sovint, les escoles estan exposades a una diversitat gairebé infinita de projectes innovadors (alguns ho són més que altres i alguns amb més contingut que altres); sembla que cal triar el projecte més per distingir-se de l'escola veïna que no pas pel mèrit del propi projecte. Per altra banda, les autoritats educatives empenyen a avaluar, avaluar i avaluar els aprenentatges des de barems o estàndards altament discutibles (PISA, per exemple), la qual cosa dificulta encara més l'encaix de propostes com Filosofia 3/18. M'agrada pensar que el futur del projecte passa per un augment del convenciment que l'educació ha de ser alguna cosa més que tenir molts títols. Emprenedoria i innovació no són conceptes necessàriament vinculats a competitivitat i rendibilitat. Posar l'educació al servei del mercat laboral és un mal negoci.

3.2. Entrevistes a escoles on posen en pràctica el projecte

3.2.1. Entrevista a l'Escola Cooperativa El Puig d'Esparraguera

Nom de l'escola: Escola Cooperativa El Puig d'Esparreguera

Any d'inici del projecte de Filosofia 3/18 a l'escola: Curs 1986-87

1. **En quins nivells educatius i amb quina dedicació horària setmanal treballeu el projecte Filosofia 3/18?**

Es treballa a tota l'Escola seguint les directrius de Filosofia per a nens de M. Lipman. L'aplicació del programa es fa puntualment a les classes o grups en els quals es veu necessari. Si s'aplica el programa es fa en grup partit i una hora setmana. Som Filoscola del GrupIREF.

2. **Quan vau decidir treballar el projecte de Filosofia 3/18 a l'escola? Per què?**

Per la qualitat del programa i els beneficis que reporta a l'escola en general i al nens i nenes en concret. El programa preveu ajudar a pensar i pensar bé de forma crítica, creativa i curosa.

3. **De quina manera apliqueu la Filosofia 3/18 a l'escola? Quines propostes de Filosofia 3/18 dueu a terme a l'escola?**

Es treballa amb l'art, els contes, els llibres del programa, cinema (Carter, Kio i Gus, PIMI, LISA).

4. **Podríeu detallar l'estructura d'una sessió concreta de Filosofia 3/18 al cicle d'Educació Infantil?**

Seure en cercle. Demanada de propostes. Inici de diàleg. Resum d'allò dialogat, proposta de seguiment o no. Avaluació figuroanalògica.

5. **Què és el més difícil al moment d'aplicar el projecte a l'escola? I el més fàcil?**

El més difícil potser és la continuïtat pel fet de no ser matèria curricular. El més fàcil la disponibilitat de nois i noies i la complicitat per a pensar i pensar bé.

6. **Què és el més important a tenir en compte a l'hora d'aplicar el projecte de Filosofia 3/18 a l'escola?**

Respectar el paper de cadascun dels intervinents. Estar amatents a les idees dels nois i noies.

7. **S'ha notat alguna millora en el rendiment acadèmic dels estudiants gràcies a l'aplicació del projecte a l'escola? I del professorat?**

La millora en tots nivells experimentada en els grups en els quals s'ha aplicat el programa és gran. El professorat experimenta un canvi de perspectiva pedagògica a l'hora d'encarar el seu treball a l'Escola.

8. **Com definiríeu el projecte de Filosofia 3/18? Per a què serveix?**

És el programa que ajuda a nois i noies a pensar bé i de forma acurada. Serveix i incideix de forma transversal en totes les construccions del coneixement.

9. **Com hauria de ser un mestre/a per poder aplicar la Filosofia 3/18 a l'escola?**

Pot ser-ho qualsevol mestre disposat a estar atent a les idees dels nois i noies per a ajudar a fer-les créixer en profunditat i qualitat.

10. **Considereu que el projecte *de* Filosofia 3/18 es podria aplicar a totes les escoles del país? Per què?**

Filosofia 3/18 s'hauria d'aplicar a tots els centres educatius des d'Infantil a la Universitat. És l'única manera de trobar significat a tot allò que es treballa als centres educatius: ajudar a pensar millor.

11. **Quins avantatges creieu que suposa, a nivell d'escola, aplicar el projecte de Filosofia 3/18? I quins inconvenients?**

Tot són avantatges. Els canvis són molt positius. No veig cap inconvenient.

3.2.2. Entrevista a l'Escola Sadako

Nom de l'escola: Escola Sadako.

Any d'inici del projecte de Filosofia 3/18 a l'escola: 1979

1. **En quins nivells educatius i amb quina dedicació horària setmanal treballeu el projecte Filosofia 3/18?**

L' Escola treballa la *Filosofia per a Nens* des de P3 a 3r d'ESO. En el cas d'Educació Infantil i Primària es fa una hora a la setmana. En el cas d'ESO es fa un taller trimestral de dues hores i mitja a la setmana.

2. **Quan vau decidir treballar el projecte de Filosofia 3/18 a l'escola? Per què?**

L'any 1979 l'equip Directiu de l'escola, en aquell moment, va fer un curs d'estiu amb el GrupIREF i va pensar que era una bona manera d'ensenyar a pensar als infants per ells mateixos i formar-los com a ciutadans i ciutadanes compromesos.

3. **De quina manera apliqueu la Filosofia 3/18 a l'escola? Quines propostes de Filosofia 3/18 dueu a terme a l'escola?**

El que fem és treballar el diàleg filosòfic amb les novel·les de Lipman per a cada cicle i hi afegim cinema, art, treball amb fal·làcies i altres.

4. **Podríeu detallar l'estructura d'una sessió concreta de Filosofia 3/18 al cicle d'Educació Infantil?**

Depèn de les sessions. A la pàgina web de l'escola n'hi ha alguns exemples.

5. **Què és el més difícil al moment d'aplicar el projecte a l'escola? I el més fàcil?**

Guiar un diàleg filosòfic requereix formació i praxis. No és senzill i pot ser força frustrant. El més fàcil és la bona motivació de l'alumnat per encarar totes les propostes creatives que se li fan.

6. **Què és el més important a tenir en compte a l'hora d'aplicar el projecte de Filosofia 3/18 a l'escola?**

Hi ha d'haver un bon acompanyament de l'equip directiu i una bona formació del professorat.

7. **S'ha notat alguna millora en el rendiment acadèmic dels estudiants gràcies a l'aplicació del projecte a l'escola? I del professorat?**

Aquest és un projecte transformador tant de l'alumnat com del professorat. Qui aprèn a dialogar comença a acceptar la diversitat i a resoldre els conflictes de forma raonada i consensuada. D'altra banda, també predisposa a qüestionar tot allò que no sembli raonable i aprendre entenent i argumentant.

8. **Com definiríeu el projecte de Filosofia 3/18? Per a què serveix?**

És un projecte que pretén ensenyar a pensar a l'alumnat de forma crítica, creativa i curosa per donar-li més autonomia i permetre-li tenir un paper actiu i participatiu com a ciutadà en la democràcia.

9. **Com hauria de ser un mestre/a per poder aplicar la Filosofia 3/18 a l'escola?**

Hauria de ser crític, creatiu i curós ell mateix. Algú que sabés guiar un diàleg filosòfic i consolidar la comunitat de recerca. Algú conscient de les habilitats de pensament dels alumnes i capaç d'estimular-les.

10. **Considereu que el projecte de Filosofia 3/18 es podria aplicar a totes les escoles del país? Per què?**

Sí, sempre que l'equip directiu abonés la formació del claustre i aquest estigués plenament convençut del projecte i motivat per aprendre a implementar-lo.

11. **Quins avantatges creieu que suposa, a nivell d'escola, aplicar el projecte de Filosofia 3/18? I quins inconvenients?**

Les avantatges rauen en que consolida una persona lliure, amb afany d'aprendre, que tolera les errades, que se sap fal·lible, que vol aprendre dels altres... Com a "inconvenient", es torna crític amb tot; també amb la pròpia escola i això fereix susceptibilitats i vanitats en el claustre.

3.2.3. Entrevista Escola Mercè Rodoreda

Nom de l'escola: Escola Mercè Rodoreda

Any d'inici del projecte de Filosofia 3/18 a l'escola: 2003-04

1. **En quins nivells educatius i amb quina dedicació horària setmanal treballeu el projecte Filosofia 3/18?**

Des de P3 fins a 4t, una sessió setmanal. A Cicle Superior es treballa a partir de les pel·lícules, a l'hora de valors.

2. **Quan vau decidir treballar el projecte de Filosofia 3/18 a l'escola? Per què?**

Des de l'inici de la nostra escola, ja que hi havia gent que coneixia el projecte i el vam agafar com una cosa puntal en la nostra manera de treballar.

3. **De quina manera apliqueu la Filosofia 3/18 a l'escola? Quines propostes de Filosofia 3/18 dueu a terme a l'escola?**

Apliquem el projecte seguint els manuals de cada cicle: a Infantil utilitzem *Tot Pensant...Contes*, a Cicle Inicial el *Per pensar* i a Cicle Mitjà ho fem amb *Kio i Gus.*

4. **Podríeu detallar l'estructura d'una sessió concreta de Filosofia 3/18 al cicle d'Educació Infantil?**

Primer fem la col·locació en rotllana, utilitzant coixins que només es fan servir per fer filosofia i es posa música per relaxar-nos. Després es fa el recordatori de normes, seguit de la presentació del conte, lectura o explicació del conte. Seguidament es fa l'activitat i finalment es fa una conversa sobre l'activitat. Per acabar es fa una avaluació figuroanalògica.

5. **Què és el més difícil al moment d'aplicar el projecte a l'escola? I el més fàcil?**

El més difícil és aconseguir fer un bon diàleg filosòfic. El més fàcil motivar als alumnes.

6. **Què és el més important a tenir en compte a l'hora d'aplicar el projecte de Filosofia 3/18 a l'escola?**

Crec que no només hi ha una cosa important, jo en destacaria tres:

- Que els grups estiguin desdoblats per poder afavorir la participació.

- Que les normes estiguin pensades pels alumnes.
- Saber fer bones preguntes per provocar un bon diàleg filosòfic.

7. **S'ha notat alguna millora en el rendiment acadèmic dels estudiants gràcies a l'aplicació del projecte a l'escola? I del professorat?**

És difícil veure la transferència d'aquest projecte a curt termini però sí que podem dir que quan arriben a Cicle Mitjà ja es veu un millor raonament que es transfereix a altres sessions que no són de filosofia. Pel que fa al professorat, cal fer esment que el projecte s'ha d'anar mimant any rere any, per tal que no es relaxin i s'entri en una certa monotonia, com passa amb altres projectes d'escola.

8. **Com definiríeu el projecte de Filosofia 3/18? Per a què serveix?**

Es tracta d'ensenyar a pensar millor des d'una perspectiva democràtica i respectuosa vers els altres.

9. **Com hauria de ser un mestre/a per poder aplicar la Filosofia 3/18 a l'escola?**

Hauria de ser un mestre que escoltés als alumnes, que no es posicionés, que els fes intervenir amb subtilesa a les converses, que fes bones preguntes, etc. Un mestre que faci d'acompanyant.

10. **Considereu que el projecte de Filosofia 3/18 es podria aplicar a totes les escoles del país? Per què?**

I tant, però sempre que els mestres estiguin formats en aquest projecte, sinó molts cops les sessions poden perdre l'objectiu.

11. **Quins avantatges creieu que suposa, a nivell d'escola, aplicar el projecte de Filosofia 3/18? I quins inconvenients?**

Un dels avantatges és que és un projecte que ve molt pautat per fer-lo bé i tot i que cal formació, els mestres que ho apliquen se senten molt a gust portant-lo a terme. A més implica tots els moments de l'escola.
Com a inconvenients, el fet que tothom estigui format i la necessitat de partir el grup. Per tant, més que inconvenients són condicionants necessaris per tal que s'apliqui bé el projecte.